

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

ส่งเสริมความหวังด้วยการประพฤติปฏิบัติ

ธรรมของพระพุทธเจ้ากับธรรมของพวกเราติดกันอยู่มาก ธรรมของพระพุทธเจ้า เป็นธรรมที่รู้ ที่เห็น ที่ละ ปล่อยวางอยู่กับใจจริง ๆ ธรรมของพวกเราเป็นธรรมสั่งสม เรียนรู้มากจำได้มากเท่าไรยิ่งสั่งสม ไม่ได้ถอดได้ออนเหมือนพระพุทธเจ้าและสาวกท่าน เพราะฉะนั้นธรรมจึงต่างกัน ธรรมเรามันธรรมจำ ได้มาจากความจดจำ จดจำจากตำรับตำรา จดจำจากครูจากอาจารย์ จดจำจากคำบอกเล่าต่าง ๆ รวมแล้วก็เรียกว่าธรรมจดจำ คือได้มาจากการจดจำ ส่วนธรรมของพระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านนั้นได้มาจากความจริง ความจำกับความจริงจึงต่างกันอยู่มาก ความจริงจริงถึงไหนละได้ถึงนั้น รู้ได้ถึงนั้น มีความสบายตามขั้นภูมิแห่งความรู้ ความจริงของตนที่รู้ได้เห็นภายในจิตใจ อย่างพวกเรานี้จำได้เท่าไร แทนที่จะเป็นการแก้หรือถอดถอนกิเลส กลับเป็นการสั่งสมกิเลสขึ้นด้วยความสำคัญของตน ว่าเรียนได้จำได้มากขึ้นเท่านั้น ๆ

ที่ท่านอาจารย์มั่นท่านว่า ธรรมของพระพุทธเจ้าเมื่อสิ่งสถิตอยู่กับปุถุชน จึงเป็นธรรมปลอม แต่เมื่อสิ่งสถิตอยู่กับพระอริยเจ้าย่อมเป็นธรรมจริง ท่านพูดรวมไว้ในบรรดาพระอริยเจ้าทั้งหลาย มี ๔ คือพระโสดา สกิทาคา อนาคา อรหันต์ นี้ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นพระอริยเจ้า แต่เป็นพระอริยเจ้าในขั้นเสขบุคคลหนึ่ง อเสขบุคคลหนึ่ง คำว่าเสขบุคคล คือผู้เป็นอริยเจ้าแล้ว แต่ยังต้องศึกษาเพื่อธรรมขั้นสูงขึ้นไป ตั้งแต่ขั้นพระโสดาถึงขั้นอรหันตมรรค เรียกว่า เสขบุคคล ผู้ยังต้องศึกษา ส่วนอเสขบุคคลนั้น หมายถึงผู้ได้บรรลุถึงพระอรหันตผลล้วน ๆ แล้ว รวมแล้วก็เรียกว่าพระอริยเจ้า

ธรรมที่ว่าสิ่งสถิตอยู่ในพระอริยเจ้านั้นจึงเป็นของจริงตามส่วน คือส่วนแห่งพระอริยเจ้ามันติดกัน เช่น พระโสดา ภูมิธรรมแห่งพระโสดา พระโสดานั้นจะไม่ปลอม ธรรมในขั้นพระโสดาของพระโสดาย่อมไม่ปลอม แต่พระโสดายังต้องปลอมในขั้นสกิทาคา อนาคา อรหันต์ อยู่โดยดี แม้จะจำมาได้มากมาย หรือได้ฟังจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้ามาแล้วก็ตาม เพราะนี่เป็นความจำ ไม่ใช่เป็นความจริงที่รู้เห็นขึ้นกับตน ที่นี้พระสกิทาคา ก็เป็นความจริงสำหรับขั้นของพระสกิทาคานั้น แต่ยังไม่ปลอมในขั้นอนาคาและอรหันต์เช่นเดียวกัน การได้ยินได้ฟังจะมากน้อยเพียงไรซึ่งเลยภูมิของตนไปแล้วนั้น จะมีตั้งแต่ความจำความคาดความหมายไว้เท่านั้น ยังไม่เป็นความจริงเต็มส่วนภายในจิตใจตนเลย จึงเรียกว่าธรรมประเภทนั้นก็ยังไม่ปลอมทั้งหมด พระอริยะสองขั้นนี้

ที่นี้ชั้นพระอนาคา ท่านก็จริงสำหรับชั้นของท่าน แต่ยังไม่ยอมในชั้นอรหัตผล แม้ท่านจะเข้าอกเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วก็ตาม ก็เหมือนอย่างเราเข้าใจในแบบแปลนแผนผังต่าง ๆ แต่ที่จะสำเร็จเป็นตัวบ้านตัวเรือนขึ้นมา ตามแบบแปลนแผนผังที่เราจดจำไว้นั้นแล้ว ยังเป็นไปไม่ได้ ต้องลงมือทำตามแปลนนั้นจนสมบูรณ์แล้วจึงจะเต็มภูมิ ส่วนพระอรหัตผลนั้นเป็นอันว่าจริงเต็มส่วนเลย ธรรมเมื่อได้สิ่งสถิตอยู่ในพระอรหัตบุคคลแล้ว จึงเป็นธรรมบริสุทธิ์ที่สุดส่วน ไม่มีทางต้องติ นี้ความจำกัดความจริงมีต่างกันอย่างไร คือต่างกันไปโดยลำดับลำดับ ด้วยเหตุนี้คำว่าปริยัติ คือการศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว จึงไม่อยู่เพียงแค่นั้น ยังต้องมีปฏิบัติ ปฏิเวธ ธรรมสามข้อนี้แยกจากกันไม่ได้ ถ้าผู้ต้องการมรรคผลตามศาสนธรรมของพระพุทธเจ้า จะต้องมีการเกี่ยวเนื่องกันไป

คำว่า ปริยัติ ได้แก่การศึกษาเล่าเรียน การศึกษาจะศึกษาเล่าเรียนแบบที่เราเรียนสอบกันนี้ก็เป็นอย่างหนึ่ง เราจะเรียกว่ามันกลายเป็นโลกไปก็ได้ถ้าเรียนแบบนั้น แต่คำว่าปริยัติในครั้งพุทธกาลนั้น เรียนเพื่อประพฤติปฏิบัติโดยตรง ปริยัติได้แก่การศึกษาสำเนียงจากอุปัชฌายะเป็นต้น เวลาท่านสอนท่านจะสอนกรรมฐาน ๕ ให้ เกสา โลมา นขา ทันทตา ตโจ นี้ได้แก่ภาคปริยัติให้จำไว้ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติตามที่เราเรียนจากอุปัชฌายะมาแล้วนี้ ออกจากนั้นก็ขยายไปเป็นอาการ ๓๒ เป็นธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ แล้วแต่ อย่างที่ท่านว่าไว้ในวิปัสสนาภูมิ แต่ยังไม่พ้นจากการปฏิบัติไปไม่ได้ ให้ประพฤติปฏิบัติ

สถานที่ที่จะปฏิบัติ ท่านก็สอนว่าให้ไปอยู่ในสถานที่โน้น โนนป่าไม้ โนนชายเขา โนนเป็นที่สงัดบึงเงียบ โนนภูเขา โนนถ้ำ เป็นที่เหมาะสมแก่การประกอบความพากเพียร เพื่อการถอดถอนกิเลส อันจะยังปฏิเวธธรรมให้ปรากฏขึ้นโดยลำดับ ที่นี้เมื่อเราเรียนด้วยความสนใจที่จะฟังปฏิบัติและเราได้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจดังที่เรียนมาแล้วนั้น ผลจะพึงเริ่มปรากฏขึ้นมา นับตั้งแต่นั้นความสงบเย็นใจ คือเกิดขึ้นจากการอบรมภาวนา ที่เรียกว่าสมาธิ

คำว่าสมาธิที่เราเคยจำได้ ก็จะเห็นสมาธิขึ้นภายในใจของตนเป็นชั้น ๆ ของสมาธิ คืออย่างต่ำ อย่างกลาง อย่างละเอียด หรืออย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียดก็ได้ ปัญญา ได้แก่ ความพิจารณาสอดส่องใคร่ครวญตามเหตุตามผล โดยถือ เกสา โลมา หรืออาการ ๓๒ นี้ เป็นต้นเหตุแห่งการพิจารณา คลี่คลายขยายออกดูสิ่งเหล่านี้ว่ามีลักษณะอย่างไร ตามหลักธรรมท่านสอนไว้ว่า เป็นกองอนิจจัง กองทุกขัง กองอนัตตาอยู่เต็มรูปกายอันนี้

แม้แต่เวทนา ความสุข ความทุกข์ ความเฉย ๆ ก็เป็นกองไตรลักษณ์ สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละอย่าง ๆ ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นกองอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ให้เรียน ให้สำเนียง ให้สังเกตพิจารณาใคร่ครวญตามนี้ คลี่คลายดู เป็นชั้นเป็นอัน ทั้งรวมกันอยู่ ทั้งเอามารวมกันเข้า ทั้งแยกขยายออกเป็นส่วนเป็นชั้นเป็นอัน ตามฐานะของจิตที่มีความช้าเร็วต่างกัน จนเป็นที่เข้าใจ เมื่อเข้าใจสิ่งนี้ประจักษ์ด้วยการพิจารณาแล้ว ปฏิเวธคือความรู้แจ้งในสิ่งนั้น ๆ ย่อม

ปรากฏขึ้นเป็นลำดับ คำว่าปฏิเวธ คือความรู้แจ้งแทงตลอดนี้ รู้แจ้งแทงตลอดไปโดยลำดับ ไม่ใช่ตลอดไปหมดเสียทีเดียว นอกจากชิปปากัญญาผู้ที่รู้ได้เร็วเท่านั้น

คำว่ามรรคผลนิพพาน มรรคก็ได้แก่ข้อปฏิบัติ ผลก็ได้แก่สิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ เช่น ความสงบเย็นใจ เป็นต้น จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น จะนอกเหนือไปจากการปฏิบัติไม่ได้เลย คำว่าปฏิเวธ คือความรู้แจ้ง ก็รู้แจ้งไปเป็นลำดับลำดับตามขั้นแห่งธรรม ตามขั้นของจิต หรือตามขั้นของปัญญา จนกระทั่งแทงทะลุปรุโปร่งไปหมดไม่มีสิ่งใดเหลือแล้ว นั่นแหละเรียกว่า ปฏิเวธธรรมอย่างเต็มภูมิ แล้วก็ปรากฏเป็นความจริงขึ้นมาภายในจิตใจล้วน ๆ นี่คือการรู้ความจริงรู้อย่างนี้ เห็นความจริง เห็นอย่างนี้ ละได้ตามความรู้ความเห็นความเข้าใจนั้นจริง ๆ ไม่สักแต่จำชื่อได้แล้วกิเลสยังเต็มหัวใจ เหมือนกับภูเขาไฟที่ลูกไม่บอบบางลงบ้างเลยนั้น ก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรในการเรียน

แต่การกล่าวทั้งนี้ไม่ได้ตำหนิติเตียนผู้ที่เรียนโดยถ่ายเดียว เรียนเพื่อประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางโดยถูกต้อง แต่เรียนเพื่ออย่างอื่นไม่จัดเข้าในหลักแห่งการศึกษาศาสนธรรม ที่พระองค์ท่านมีพระประสงค์ให้แก่องทุกข์ซึ่งมีอยู่ในจิตใจ อันสืบเนื่องมาจากกิเลสเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเป็นปัจจัย ผู้นับถือศาสนาจึงควรคำนึงถึงเหตุถึงผลของพระศาสนาที่พระพุทธเจ้าประทานไว้มากกว่าอย่างอื่น นี่เราพูดถึงเรื่องความจำกับความจริง ต่างกันอย่างนี้ ความจริงเข้าถึงไหน กิเลสหลุดลอยไปถึงนั้น ความจริงเข้าตลอดทั่วถึงกิเลสก็หลุดลอยไปหมด รู้แจ้งแทงตลอดโดยตลอดทั่วถึง ดังพระขีณาสพท่านเป็นตัวอย่าง ในคำที่ว่าอริยบุคคลที่กล่าวมาทั้งนี้ มีอยู่กับทุกคน ที่ผู้สามารถปฏิบัติได้ตามหลักธรรมที่ท่านสอน

เบื้องต้นได้กล่าวถึงธรรมจริงธรรมปลอม ธรรมปลอมก็คือธรรมที่เราจดจำเอามาได้ ยังปลอมสำหรับเรา ไม่ใช่เป็นสมบัติของเราแท้ แต่เมื่อเข้าถึงความจริงมากน้อยเพียงไร นั่นแหละเป็นสมบัติของเราเล็กน้อยเพียงนั้น จนกระทั่งถึงเข้าจริงเต็มส่วนก็เป็นสมบัติของตนเต็มภูมิ ดังพระอรหันต์ท่าน แม้จะนั่งอยู่ต่อพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า ก็ไม่มีปัญหาอันใดที่จะทูลถามพระพุทธเจ้าเพื่อจะแก้ไขปัญหิต่าง ๆ ภายในจิตใจของพระอรหันต์องค์นั้น ๆ เนื่องจากท่านสิ้นความสงสัยโดยสิ้นเชิงแล้ว

ยกตัวอย่างเช่น พระอัญญตรภิกขุ ซึ่งบำเพ็ญธรรมถึงขั้นจวนจะสวดอยู่แล้ว เกิดปัญหาข้อข้องใจภายในจิตโดยเฉพาะ จะไปทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า พอไปถึงใต้ถุนพระคันธกุฎี ฝนก็ตก จะขึ้นทูลถามก็ไม่ได้ เลยยืนอยู่ใต้ถุนคันธกุฎีนั้น เวลาฝนตกก็สังเกตเห็นน้ำฝนที่หยดย้อยลงมาจากชายคา มากกระทบกับน้ำที่มีอยู่ข้างล่าง ตั้งเป็นต่อมเป็นฟองขึ้นมาแล้วก็ดับไป ๆ ท่านก็พิจารณาย้อนเข้ามาสู่สังขารธรรม คือความคิดความปรุงของใจ ปรุงทั้งดีทั้งชั่วกลาง ๆ ประเภทใดก็ตาม มีการเกิดขึ้นแล้วดับไปในลักษณะเดียวกัน และมีสาเหตุมาจากไหน ท่านก็พิจารณาย้อนเข้าจนกระทั่งถึงสาเหตุต้นตอ แล้วได้บรรลุธรรมเสียในสถานที่นั้น พอฝน

ตกหยุดเท่านั้น ท่านก็กลับไปกุฎ ไม่ไปทูลถามพระพุทธเจ้าอีกต่อไป เพราะสิ้นสงสัยแล้ว นี่คือความจริงเมื่อเข้าถึงผู้ใดแล้วก็เหมือนกัน ไม่ว่าผู้ใดจะรู้จักเห็นเพราะเป็นธรรมเหมือนกัน ไม่มีอะไรผิดแปลกแตกต่างกันเลย

การสอนธรรมของพระพุทธเจ้า จึงมุ่งเพื่อผู้นับถือศาสนาและเชื่อตามหลักศาสนธรรมของท่าน ให้ได้รับประโยชน์จากการนับถือ จากการปฏิบัติของตนจริง ๆ ตามขั้นตามภูมิ จะเป็นฆราวาสก็ตาม เป็นพระก็ตาม ท่านสอนให้เหมาะสมกับขั้นภูมินั้น ๆ ฆราวาสก็ไม่ได้ปิดกั้นเรื่องมรรคผลนิพพาน มีสิทธิที่จะรู้จะเห็นได้เช่นเดียวกับพระ เพราะเรื่องธรรมไม่มีกฎเกณฑ์ประจำเพศเหมือนเรื่องศีล ศีลนี้มีกฎเกณฑ์ประจำเพศ เป็นกฎข้อบังคับประจำเพศ แต่ธรรมนั้นมียุทธทั่วไป ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย การพิจารณาถูกต้องตามธรรมที่ทรงสอนไว้แล้วนั้น ก็สามารถจะรู้ได้เช่นเดียวกับพระ

ในครั้งพุทธกาลก็ปรากฏว่า อุบาสก อุบาสิกาบริษัทนี้ ได้บรรลุมรรคผลนิพพานจำนวนไม่น้อยเหมือนกัน แต่ตกมาสมีเราทุกวันนี้มีแต่ชื่อ แม้กระทั่งพระก็มีแต่ชื่อ ได้ยินแต่ชื่อของมรรคผลนิพพาน ได้ยินแต่ชื่อสมาธิ ได้ยินแต่ชื่อปัญญา องค์ของปัญญา องค์ของสมาธิแท้ไม่ปรากฏ องค์ของมรรคผลนิพพานแท้ ๆ ไม่ปรากฏ มีแต่ชื่อ ได้ยินตั้งแต่ท่านรำลึกกันว่าท่านบรรลุมรรคผลนิพพาน ตัวของตัวเองรำลึกตั้งแต่ความขี้เกียจอ่อนแอ มั่งง่าย ท้อแท้ มีหน้าซำยังตำหนิหรือปฏิเสธว่ามรรคผลนิพพานหมดเขตหมดสมัยไปแล้ว จะปฏิบัติอย่างไรก็ไม่ได้ เป็นผู้ตั้งตัวเป็นผู้วิเศษขึ้นมา เพื่อให้คะแนนหักคะแนนผู้ปฏิบัติพระศาสนาเสียอีก ก็ยิ่งให้เห็นชัดเจนไปว่า คนเช่นนั้นเป็นอย่างไรบ้าง

เพราะไม่เคยปฏิบัติศาสนธรรม ไม่เคยถึงจิตถึงใจ แล้วทำไมจะไปทราบว่ามีมรรคผลนิพพานหมดเขตหมดสมัยได้ด้วยเหตุประการใด ตัวเองยังไม่เคยปฏิบัติต่อศาสนานั้นเลย ฉะนั้นเรื่องเหล่านี้จึงยกให้เป็นข้อพิสูจน์สำหรับตัวเราเองทุกคน พระพุทธเจ้าให้ความเสมอภาค ศาสนธรรมนี้ให้ความเสมอภาคแก่บรรดาสัตว์โลกทั่ว ๆ ไป ที่มีความสามารถจะประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของพระองค์ท่านได้มากน้อยเพียงไร ให้นำไปประพฤติปฏิบัติ เราอย่าเข้าใจว่าศาสนานี้มีอยู่ในวัด อยู่กับพระกับเณร อยู่ตามโบสถ์ตามวิหาร ตามคัมภีร์ไบเบิลต่าง ๆ โดยถ่ายเดียว จะเป็นความเข้าใจผิด

ความจริงศาสนธรรมก็เป็นเครื่องสอนจิตใจมนุษย์มาเทวดาทั้งหลาย ให้ละชั่วทำดี การทำชั่วทำดีนี้ก็คือมนุษย์เรานี้เป็นจอม ไม่มีใครที่จะเฉลียวฉลาดทำชั่วทำดีได้ยิ่งกว่ามนุษย์ มนุษย์จึงเป็นภูมิที่เหมาะสมกับศาสนธรรมที่พระองค์ท่านจะประทานไว้ แล้วก็ประทานไว้กับมนุษย์เราให้ประพฤติปฏิบัติ ผลก็เราเองเป็นผู้จะได้รับ พระพุทธเจ้าไม่ได้มาแบ่งปันปันส่วนอันใดกับพวกเราเลย ทั้ง ๆ ที่ประทานโอวาทไว้ เพราะประทานไว้ด้วยพระเมตตาล้วน ๆ กาลนี้อัตภาพนี้ของเรา เป็นกาลเป็นอัตภาพที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อศาสนธรรม คือการบำเพ็ญ เราจะ

ไปหาเวลาเวลา กาลสถานที่อันเป็นเรื่องหลอกลวงตัวเองให้เสียไปเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อันใด การกระทำคุณงามความดี เราเป็นผู้กระทำ เพราะเราต้องการผลคือความสุขความเจริญ ทำที่ไหนเราทำได้ทั้งนั้น ถ้าอุบายของเราทันกับกิเลส ซึ่งเป็นเครื่องหลอกลวงมาเป็นประจำ

สถานที่นั้นดี สถานที่นี้ไม่ดี เวลานั้นไม่เหมาะ เวลานั้นไม่ควร วัณนี้ไม่เหมาะสม วัณโน้นถึงค่อยทำ มีแต่เรื่องหลอกลวงเรื่องลวง ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสแล้วมันเหมาะสมทุกเรื่องนั้นแหละ เพราะเราเชื่อมั่น เราไม่เคยเห็นกิเลสว่าเป็นข้าศึกต่อเรา เราจึงต้องคล้อยตามและเชื่อโดยลำดับลำตา เมื่อยกธรรมะคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องเทียบเคียงแล้ว เราก็จะเห็นว่า กิเลสกับธรรมนี้เป็นคนละอย่าง แล้วเป็นข้าศึกกันด้วย ซึ่งมีอยู่ภายในหัวใจของเราคนเดียวกัน เราก็มีทางที่จะแยกแยะสิ่งเหล่านี้ ออก กำจัดสิ่งเหล่านี้ได้ ความดีก็ปรากฏขึ้นที่ใจของเราได้ เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาล

หากเราไม่สามารถที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง คุณงามความดีที่สร้างมานี้ ก็คือใจนั้นแลเป็นสถานที่เก็บรักษาสมบัติ คือคุณงามความดีทั้งหลายไว้ ไม่มีภาชนะใดที่จะเหมาะสมยิ่งกว่าใจที่จะรับอรรถรับธรรม รับบุญรับกุศล รับบาปรับกรรมอะไร ก็คือใจ ฉะนั้นใจจึงสำคัญที่ควรจะได้รับการอบรม ให้รู้วิธีปฏิบัติต่อตัวเอง เกิดมาเราก็พึงบุญ ตายไปเราจะพึงอะไร เราก็ต้องพึงบุญเหมือนกัน บุญคือความสุข ความหวังต่อความสุขความเจริญมีอยู่ด้วยกันทุกถ้วนหน้าและตลอดเวลาด้วย ความทุกข์ไม่ต้องการเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ให้ทราบความหวังของตนแล้วพยายามส่งเสริมความหวังด้วยการประพฤติปฏิบัติดี แล้วเราจะได้สมหวังในวันหนึ่งแน่นอน พ้นไปไม่ได้

เพราะธรรมเป็นของจริง จริงเรื่อยมาตั้งแต่พระพุทธเจ้าเริ่มประกาศศาสนาธรรมที่แรก จนกระทั่งปัจจุบันนี้ และยังคงจริงตลอดไป ถ้าคนนำมาปฏิบัติให้จริง ทุกสิ่งทุกอย่างจะปรากฏความจริงขึ้นภายในใจของผู้ปฏิบัติ เว้นผู้ที่ไม่ปฏิบัติและไม่สนใจเสียเท่านั้น จะอยู่กับความจริงจนกระทั่งวันตายก็กัปก็กาลปีก็ไม่ทราบว่าเป็นเช่นไร คงเช่นเดียวกันกับทัพพ็อยู่กับแกงนั้นแหละ ระคนปนเปกันอยู่ทั้งวันทั้งคืนก็ไม่รู้รสชาติของแกงว่าเผ็ดเค็มประการใดบ้าง สู้ลิ้นที่อยู่ไกลๆ ก็ไม่ได้ นั่นเอาตรงนี้ ให้เป็นลิ้นทุกคน ให้รู้รสของธรรม เพราะธรรมสำหรับสัมผัสหัวใจ เป็นที่สถิตก็คือใจ ภาชนะที่เหมาะสมแก่ธรรมก็คือใจ ให้พยายามปรับปรุงจิตใจของเราให้ดี

ใจเป็นสิ่งที่มิใช่เจ้าของคือสติปัญญาคอยเป็นผู้ควบคุม มันจะผาดโผนโลดเต้นไปไหน มีสติปัญญาเป็นเครื่องหักห้าม เหนือสติปัญญาไปไม่ได้ ถ้าเราจะปล่อยให้เป็นไปตามอำเภอใจ เป็นไปตลอดเวลา ไหลลงไปเรื่อยเช่นเดียวกับน้ำที่ไหลลงสู่ที่ต่ำ จะให้มันไหลขึ้นไปบนภูเขา เป็นไปไม่ได้ จะต้องมีการผลักดันขึ้นไปถึงจะขึ้น นี้ก็เอาสติปัญญาเป็นเครื่องผลักดันจิตใจขึ้นจากสิ่งต่ำทรามทั้งหลาย ให้ขึ้นสู่ความดีที่เรียกว่าสูง เราทำได้ด้วยกัน ขอให้มีความเชื่อ

ความเลื่อมใสในศาสนธรรมเท่านั้น ฝึกได้ อย่างอื่นเรายังพอฝึกได้ยังทำได้ ทุกข์ยากลำบากเรายังทำได้ ทำไมการประพฤติธรรมเพื่อตัวเองเป็นอันดับแรก ทำไมเราทำไม่ได้ ต้องหาอุบายพรั่สอนตัวเอง มันก็เป็นไปได้ เอาละการแสดงธรรมก็เห็นสมควรเพียงแค่นี้

รับชมรับฟังพระธรรมเทศนาของหลวงตา ได้ที่

www.luangta.com หรือ www.luangta.or.th

และทางสถานีวิทยุเสียงธรรม **FJ103.25MHz** พร้อมเครือข่ายทั่วประเทศ